

ристами і прогресивною Угорщиною, він же дав неупереджену оцінку інтервенції царської Росії в Угорщину на придушення революції 1848-1849 рр. він перший вказав на глибоку паралель між велетнем української поезії Т. Шевченком і великим поетом Угорщини Ш. Петефі, між О. Герценим і Л. Кошутом. Він же опублікував низку праць, присвячених закарпатським будителям, що жили і працювали у Росії та на Україні. Змістовні розвідки Я. І. Штернберга присвячені угорській проблематиці у творчості іншого великого сина України – І. Франка. Праці вченого з історії угорсько-російсько-украї-

нських взаємозв'язків зібрані у чотирьох монографіях: “Дороги і зустрічі: нариси з історії російсько-українсько-угорських зв'язків” (Ужгород, 1971); “Шляхи, зустрічі, люди: нариси з історії російсько-угорських і українсько-угорських зв'язків” (Будапешт, Ужгород, 1974); “Мир поезии и дружбы: поиски и находки» (Ужгород, 1979); «Спадщина минулих століть: статті з історії російсько-угорських і українсько-угорських зв'язків” (Будапешт, Ужгород, 1981).

Професор Я. І. Штернберг пішов від нас. Праці, які він залишив після себе, живуть і довго будуть жити у науковому світі.

ШАНУЮЧИ ПОШУКОВУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Я. І. ШТЕРНБЕРГА

ДОВГАНІЧ О.Д.

Познайомився я з цікавим університетським дослідником Я.І.Штернбергом влітку 1970 року, будучи головним редактором республіканського видавництва “Карпати”. Саме тоді мій заступник, відомий перекладач з угорської мови Костянтин Бібіков, який очолював угорську редакцію видавництва, запросив Якова Ісаковича, щоб він ближче познайомив мене із змістом свого рукопису, що готувався до видання угорською мовою. Це була книга “Шляхи і зустрічі”, яка складалася із наукових розвідок автора про угорсько-російсько-українські наукові і культурні зв'язки.

Хочу підкреслити, що я побачив перед собою людину середнього зросту, з добрими інтелігентними манерами, цікавого співбесідника. Він коротко, але конкретно охарактеризував зміст майбутньої книги. Оскільки дізнався, що в цьому році я теж захистив дисертацію і став кандидатом історичних наук, він сердечно привітав мене з цією подією. Ми розійшлися на тому, що він стане одним із постійних авторів видавництва. Через рік його книга вийшла у світ і він по-

дарував її мені з дарчим написом про вдячність за підтримку і на знак глибокої поваги.

У 1972 році я перейшов на роботу в Ужгородський університет і став працювати на історичному факультеті старшим лаборантом. Знаючи про моє становище, він підбадьорював мене і говорив, що теж своє трудове життя починав саме з лаборанта. А коли мене обрали на посаду викладача, Я.І.Штернберг сам попросив мене відвідати декілька його лекцій, що я й зробив. Згодом, коли мені доручили читати спецкурс “Вступ до спеціальності”, я сам вирішив побувати на його лекціях з аналогічного спецкурсу. І це в певній мірі допомогло мені як у розробці, так і у підготовці текстів лекцій.

Коли у видавництві “Карпати” вийшла нова книжка Я.І. Штернберга “Світ поезій і дружини” російською мовою, то він теж одному з перших подарував її мені і моїй дружині, яка працювала в університетській бібліотеці. Хоч він не просив, але я, прочитавши книгу, вирішив написати про неї рецензію, яка й була надрукована в університетській бага-

тотиражці. Підкреслюю, що мені імпонував той факт, що автор скрупульозно займався пошуковою роботою, виявляв нові факти і нові біографічні сторінки історичних осіб, про які читачі та навіть дослідники мало або зовсім нічого не знали.

Після я поглибив і дещо розширив попередню рецензію і дав надрукувати її в обласній газеті "Закарпатська правда", відзначивши, що хоч матеріали книги розповідали про різні події, особи і факти, книгу об'єднувала єдина тема, а саме: єднання і дружба між народами в галузі культури, суспільного життя і художньої творчості. Мене ж особливо зацікавили ті його нариси і статті, які стосувалися історії Закарпаття. І тепер варто підкреслити, що більшість досліджуваних автором проблем історії Закарпаття з такою повнотою висвітлювалися в історіографії вперше.

На початку 90-х років я підтримав ідею моїх земляків з Хустщини підготувати книгу "Хуст над Тисою" і став рецензентом її рукопису, організованого і упорядкованого журналістом і письменником Іваном Губалем. Від його імені я звернувся до Я.І.Штернберга з пропозицією написати для цієї книги декілька матеріалів про діячів, чия життя було пов'язане з Хустщиною.

Він з вдячністю прийняв запрошення і підготував матеріал про герб Хуста та герб

с. Вишкова, а для розділу книги про хустянопрацівників науки, літератури і мистецтва написав короткі біографічні нариси, зокрема про Кальмана Гереші (1841-1921), який народився у Вишкові і став професійним істориком Угорщини, братів Аладара Дердя (1844-1906) та Ендре Дердя (1848-1927), які народилися в Хусті. Перший з них був науковцем і мав зв'язки в Карлом Марксом, а другий став дійсним членом угорської академії наук і міністром сільського господарства Угорщини.

Крім цього, Я.І. Штернберг написав біографічний нарис про Іштвана Лашшу (1797-1852), який народився у Вишкові і став родоначальником статистики як науки в країні і членом-кореспондентом угорської академії наук, а також про угорського письменника Ерне Сейпа (1884-1953), який народився в Хусті. На превеликий жаль, автор цих статей уже не побачив книги "Хуст над Тисою", а його прізвище видруковано у траурній рамці.

Високо цінуючи саме пошукову діяльність Я. І. Штернберга, його наукові захоплення, при виході в світ бібліографічного покажчика його праць до 70-річчя з дня народження, я не міг не відгукнутися на це рецензією, в якій було відзначено його важливий вклад в історіографію Закарпаття.

ДУША І ТІЛО ПРОФЕСОРА ШТЕРНБЕРГА (10.01. 1924 - 13.02.1992)

ПАДЯК В. І.

Тіло його довго не повертали на Батьківщину: раптова смерть у Будапешті під час лікування стала причиною нескінченних бюрократичних ритуалів по оформленню проїзних паперів через кордони двох молодих, по-дитячому нерозвинених держав. Ніби хтось зацікавлений, передивляючись кіно «Життя і смерть Штернберга»,

жартома чи то випадково саме у цьому місці натиснув на пультову кнопку «стоп-кадр».

Життя закінчилось, але тіло в очікуванні останнього повернення до рідної домівки. каране самотністю, ще місяць залишалось в домовині без візи.

Тіло невинне страждало за діяння душі. Вкотре і востаннє.